

Захарова М. О.,

студентка-магістрантка

кафедри державно-правових і гуманітарних наук

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

«АРАБСЬКА ВЕСНА» ЯК ПРОЯВ ПОСТКОЛОНІАЛЬНИХ ПОШУКІВ ІДЕНТИЧНОСТІ В АРАБСЬКИХ СУСПІЛЬСТВАХ

Поняття «Арабська весна» позначає хвилю протестів та революційних рухів, що охопили низку арабських країн на початку 2010-х років. Ці події, попри свою унікальність у кожному з державних контекстів, мали спільний знаменник – прагнення до соціальних, політичних та економічних змін, зокрема, до подолання авторитаризму, корупції та соціальної несправедливості. Водночас, Арабська весна може розглядатися як прояв постколоніальних пошуків ідентичності, гідності та справедливості у суспільствах, що продовжують боротися зі спадщиною колоніалізму та його наслідками. Процес деколонізації арабських держав відбувався нерівномірно і супроводжувався складною трансформацією політичних систем та формуванням національної ідентичності.

Важливим аспектом є те, що колоніалізм не лише залишив інституційну спадщину, але й сформував певні соціальні та політичні парадигми, які згодом використовувалися місцевими елітами для підтримки свого правління. Наприклад, після падіння колоніального управління, багато арабських держав продовжували використовувати авторитарні методи та інституції, що спочатку були створені для колоніального контролю. Це включало армію, систему безпеки та правові інституції, запозичені з британської та французької правових систем. Такі практики стали основою для формування недемократичних режимів, які утримували владу за рахунок репресивних механізмів і політики, що пригнічували суспільне життя, не даючи можливості розвинутися громадянському суспільству та демократичним інститутам [1, с. 11–30].

На етапі після здобуття незалежності багато арабських держав активно намагалися сформувати власну ідентичність через ідеї арабського націоналізму. Арабський націоналізм, представлений такими ідеологічними течіями, як насеризм та баасизм, намагався об'єднати народи арабського світу на основі спільної культури, мови та історії. Однак, попри антиімперіалістичний та антиколоніальний характер, ці ідеології були не повністю вільними від західного впливу і нерідко включали елементи західної політичної думки.

Іншим аспектом розвитку постколоніальної ідентичності було питання релігії, зокрема, поширення ісламських ідей як основи для побудови національних держав. Після розпаду Османської імперії та виникнення нових національних держав, реформісти, такі як Джамаль ад-Дін аль-Афгані та Мухаммад Абдо, намагалися оновити ісламське мислення, зробити його більш сучасним та відповідним до нових реалій. Їхні зусилля мали на меті звільнити ісламську думку від колоніального впливу та надати їй нової життєвої сили, яка могла б стати основою для арабського національного та постколоніального відродження.

У постколоніальному періоді арабські суспільства намагалися будувати нові політичні моделі, орієнтуючись на об'єднання регіону. Панарабські ідеї, що виникли на хвилі деколонізації, мали на меті створення єдиної арабської нації, яка б об'єднувала всі арабські держави та позбулася західного впливу. Проте, навіть попри ідеологічне натхнення, панарабізм не зміг повністю подолати колоніальні наслідки. Західний вплив, зокрема через підтримку певних режимів (наприклад, створення Ізраїлю та його подальша підтримка Заходом), сприяв посиленню фрагментації та суперечок всередині арабського світу.

На противагу цьому, панісламські ідеї прагнули об'єднати не тільки арабів, а й усіх мусульман на основі релігійних принципів. Проте і ці ідеї мали свої обмеження, оскільки, з одного боку, їх розвиток стримувався західним впливом та розподілом регіону між західними державами, а з іншого – через внутрішні суперечки між різними релігійними та етнічними групами. Незважаючи на певні успіхи, жодна з цих моделей не змогла повністю вирішити питання постколоніальної ідентичності та незалежності регіону [2, с. 101–110].

Постреволюційний період показав, що існує великий спектр внутрішніх і зовнішніх факторів, які ускладнюють трансформацію постколоніальних держав у сучасні демократичні суспільства. Зокрема, важливу роль у цьому процесі відіграє західний вплив, який часто продовжує втручатися у внутрішні справи арабських держав, підтримуючи певні уряди або політичні рухи, що вигідні з геополітичної або економічної точки зору. Водночас, внутрішні розбіжності, такі як релігійні, етнічні та племінні конфлікти, які посилювалися колоніальною політикою «розділяй і володарюй», знову виходять на передній план.

Крім політичного виміру, Арабська весна також має глибокий культурний аспект, що відображає тривалі процеси пошуку нової ідентичності в арабських суспільствах. Сучасна культура арабських країн є продуктом складного переплетіння традиційних ісламських, арабських та західних (колоніальних) елементів. Арабська весна стала

актом культурного повстання проти «західної гегемонії», що продовжує впливати на формування цінностей і уявлень у суспільстві.

Арабська весна демонструє спробу повернення суб'єктності арабським суспільствам – відновлення їхньої здатності діяти як незалежні політичні одиниці та визначати власний шлях розвитку, що є ключовою темою Постколоніальної критики. Водночас це виклик не лише внутрішнім авторитарним режимам, але й зовнішнім силам, які впливають на регіон.

Список використаних джерел:

1. Габер С. В. «Арабська весна» на Близькому Сході: вибір моделі суспільної трансформації. *Суспільно-політичні трансформації в країнах Сходу на сучасному етапі* : колективна монографія. 2012. С. 11–30.
2. Волович О. О. Глобалізація в арабському світі: виклики, втрати і надбання. *Вісник Львівського університету*. 2011. Вип. 53. С. 101–110.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-444-6-14>

Іванцова Є. О.,

*аспірантка кафедри державно-правових і гуманітарних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Космина В. Г.,

*доктор історичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових і гуманітарних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

СПІВПРАЦЯ БІЛОРУСЬКОЇ Й УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В ДОБУ СТАНОВЛЕННЯ БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ІМПЕРІЇ (1919–1939 РР.)

Повалення монархічного режиму в царській Росії не поклало край колоніальній політиці, яку традиційно проводив щодо національних (неросійських) регіонів імперський центр. Після жовтневого перевороту 1917 року за реалізацію цієї політики взявся більшовицький режим, щоправда, вже під новими гаслами («пролетарської єдності», «світової соціалістичної революції» тощо). Ряд новостворених національних держав (Фінляндія, Польща, Латвія, Литва, Естонія) змогли і проголосити, і відстояти свою незалежність. Іншим пощастило менше.